

Beskrivelse av bygninger og bryggeanlegg

Steinbrygga i forgrunnen, ekspedisjonshuset, Thorstadbu, og i bakgrunnen steinsettingen som fører ut mot Skibladnerbrygga

Her gis grove beskrivelser av bygningene og bryggene. Tilstand og skader berøres i liten eller ingen grad. Pakkhuset, ekspedisjonshuset, steinbrygga og Skibladnerbrygga beskrives i hvert sitt avsnitt.

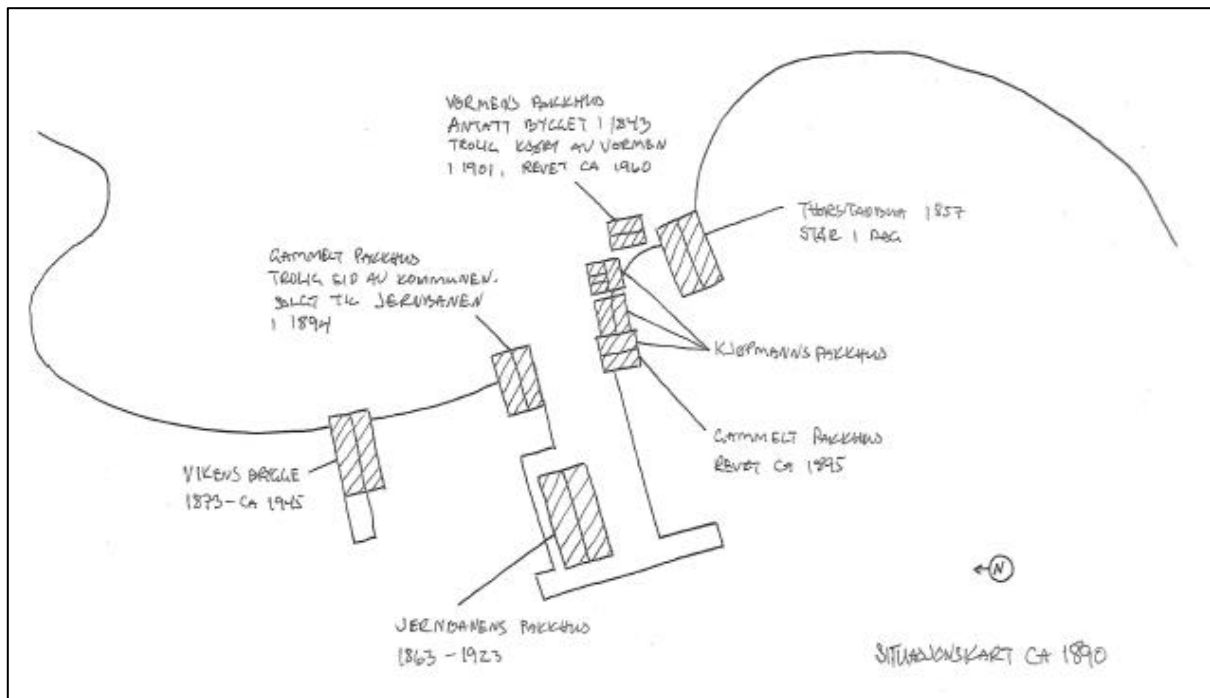
Om kulturminnene

På kart nedenfor vises området med de aktuelle bygningene og bryggene, vest for Dampsagvegen. Området ligger rett sør for Vignesbrua. Sørfra finner vi først steinbrygga. Dens omriss antydes av den vinklede trebrygga som vises på kartet. Nord for den ligger ekspedisjonshuset, så Thorstadbua, og lengst nord strekker Skibladnerbrygga seg ut i Mjøsa. En del av den eldre bebyggelsen på Kopperberget kan vi finne igjen som trekantmerket på dette kartet.

Utsnitt fra Sefrak-kart. Markeringer ved bygninger som ansås å være eldre enn 1900

Historikken knyttet til ulike bygninger og brygger ved Kopperberget, er som tidligere beskrevet omfattende. Nedenfor vises et situasjonskart fra rundt den tiden jernbanen kom til Lillehammer

Her er bygninger, brygger og strandlinjer grovt skissert inn i et tidsbilde fra rundt 1890. Det er kun Thorstadbuva som står igjen fra den tiden.

Thorstadbuva

Thorstadbuva fotografert fra isen ved Skibladnerbrygga

Thorstadbua er en steinmurt lagerbygning som inneholder to fulle etasjer og loft. Etasjeskillet med tilhørende understøtting/bæring er konstruert i tre. Det samme gjelder de fotingsrøstede takkonstruksjonene. Gulvet i nedre etasje består av stående teglstein, mens gulv i andre etasje og loftsetasje er bordgolv. Undergurt i sperrebind har også funksjon som bæring for loftsgolv. Taket som nå er tekket med plater har tidligere vært tekket med enkeltkrummet takstein i tegl. Undertaket består av stående bordtak.

Hele bygningen bærer preg av sin funksjon som mellomlager for varer, og er i svært liten grad innredet. Det er å gi åpen og tilgjengelig lagerplass som er bygningens hovedanliggende.

Klinkede, hengslede jerndører stenger for vindus- og døråpninger.

For praktisk håndtering av gods ut og inn, finner vi på loftet ei vinne for heising. Denne kunne betjenes fra alle tre etasjer via tau, og var konstruert for å kunne heise varer både på sjøsiden, og flere steder inne i bygningen.

En mer detaljert beskrivelse av bygningen gis i det følgende.

Foto viser lagerrom i andre etasje

Tunge, klinkede jerndører. Godset i selve dørbladet er omtrent en centimeter tykt

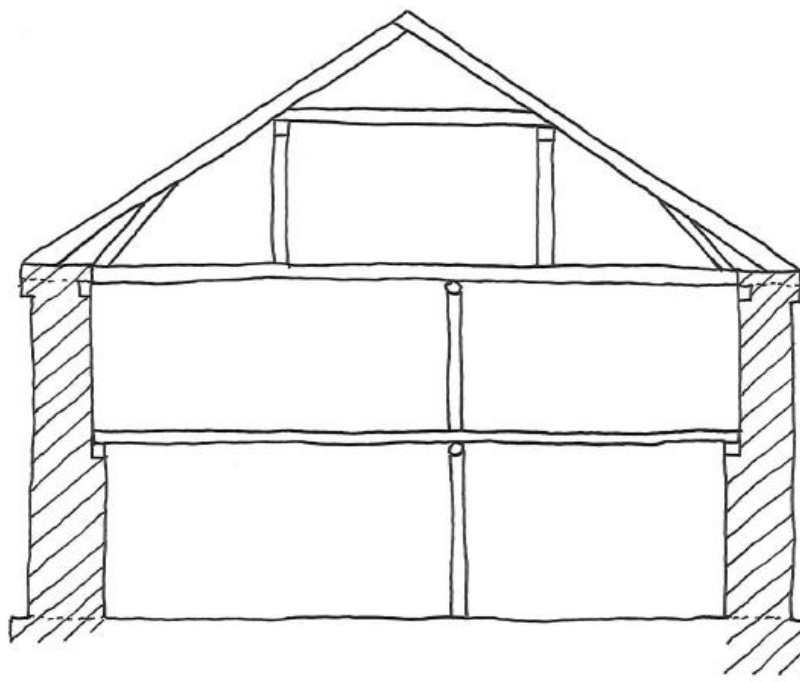
Murverk

Bygningen står på en tørrmurt grunnmur i brutt naturstein. Gamle kart viser pakkhuset liggende mer eller mindre som bygget ute i vannet og med landkontakt stort sett bare i østlig gavl.

Nedre lagerrom. I gulvet er teglstein lagt tilbake der den lå før rehabilitering. Murverket kan leses i veggene. Taksteinen lengst til høyre i bilde er ubrukt, og kan være fra et av de siste varepartiene som ble lagret i Thorstadbua før den ble tatt ut av bruk. Midtre åpning i gavlvegg er redusert. Den har tidligere gått ned til golvet.

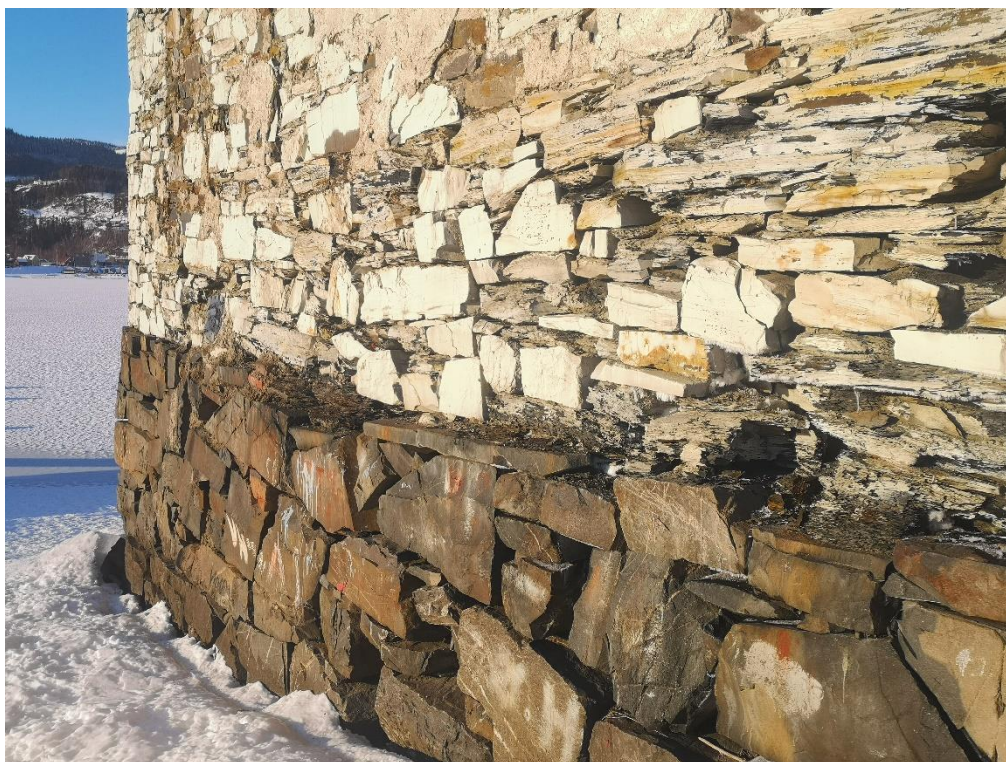
Skillet mellom grunnmur og øvrige murkonstruksjoner markeres med et sprang eller ei hylle i murverk samt at her finnes også overgangen til de opprinnelige pussede og kalkede veggene. På høyde med krona i grunnmuren ligger teglsteinsgulvet i den nedre etasjen i bygningen. Murverket videre oppover består av de fire kistemurte ytterveggene murt opp i to fulle etasjer samt at gavltrekanter er murt helt opp til mønet i tredje etasje. En utkraging i murverket er lagt langs raft på langveggene. Ved målinger finner vi innvendige trappinger i murverket oppover i bygningen, altså at murverkets tykkelse avtar for hver etasje.

Prinsippkisse (mål og forhold ikke eksakt) over de viktigste konstruksjonselementene i Thorstadbu sett fra vest. Murverk skravert.

Observasjoner underbygger at veggene er kistemurt og at leire er benyttet som bindemiddel. Veggene ser deretter ut til å ha vært spekket før de er pusset med kalkmørtel, for til sist å ha vært kalket. Denne behandlingen antas å ha vært utført både utvendig og innvendig, selv om puss nå mangler mange steder. Tidvise og delvise reparasjoner av både puss og overflater er utført med mer moderne materialer og produkter.

Selve byggematerialet i veggene består av stein av varierende kvalitet. Oppbyggingen er gjort med gjennomsnittlig noe mindre enheter (steiner) og med større variasjon i steinkvaliteten enn hva som er tilfelle i grunnmuren. De relativt beskjedne dimensjonene på en del av byggematerialet, gjør at murverket i svakere grad enn hva man ville forvente, er murt i forbant, og er slik nokså utydelig artikulert med tanke på oppbygging, bæring og stabilitet. Dessuten varierer som nevnt materialbruken en del, og vi registrerer innslag av det som antas å være alunskifer, og innslag av teglstein som elementer som skiller seg litt ut fra hovedmaterialet, som kan sies å være brutt naturstein. Denne er antakelig tatt ut lokalt.

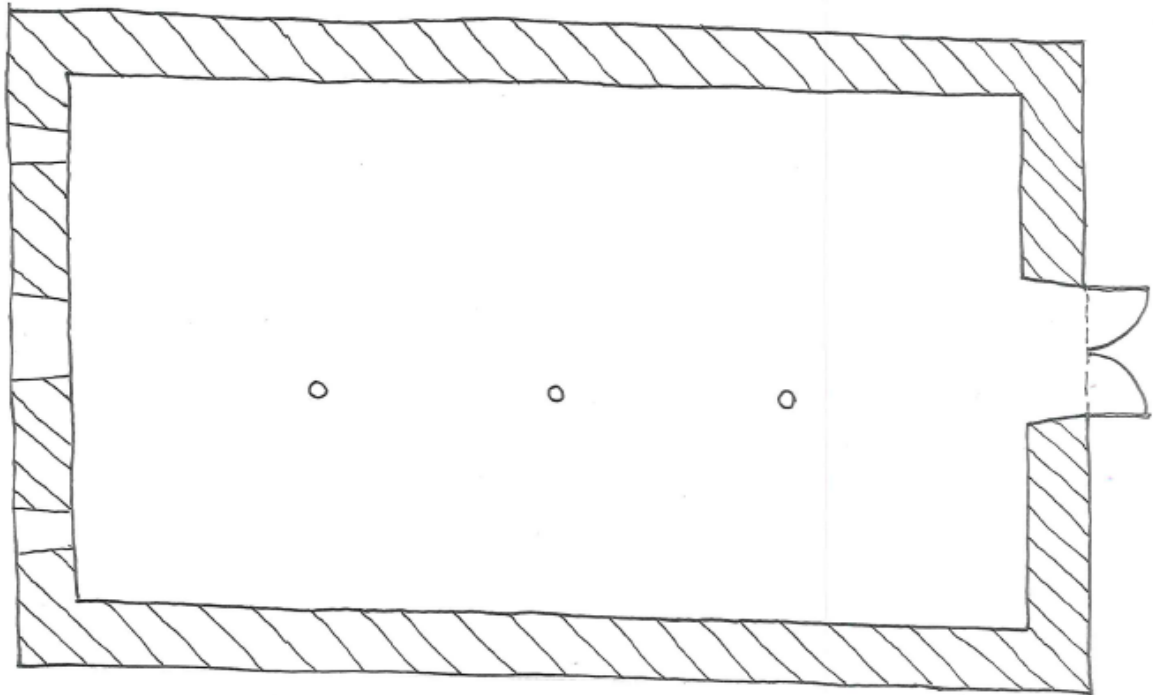

Her vises skillet mellom grunnmur og øvrig murverk på sørveggen

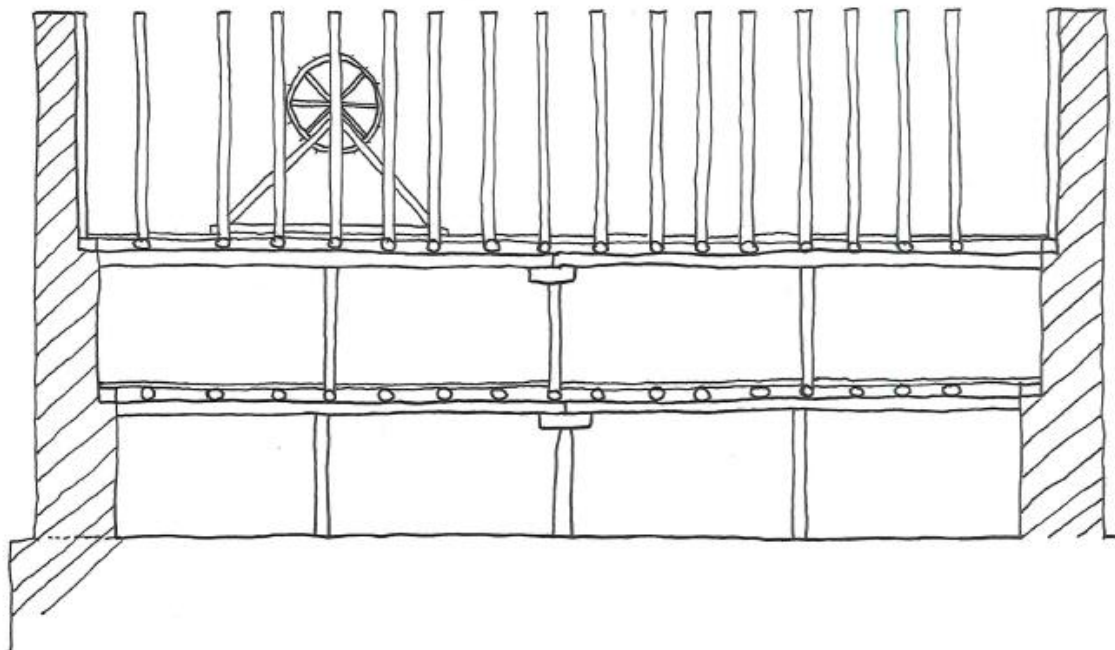
Vi kan observere tilfeller av gjennomgående rundstokk murt inn i veggene. Dette kan ha flere mulige forklaringer. Siden disse observasjonene ligger på rekke horisontalt er ett av dem, at stillasebehovet under byggingen er løst ved å mure stokker inn i murverket. Slike stokker kunne stikke ut både på innsiden og utsiden av muren, og kunne danne underlag for plankegolv benyttet som enkle stillasanordninger. Når byggingen var ferdig, er disse stukkene blitt hugget av med øks inntil murverket, og pusset over.

Rundstokker i murverket er gjennomgående og bærer spor av å være hugget av med øks.

Prinsippskisse for plan nedre etasje. En vinkelskjevhet er antydnet (men ikke gjengitt eksakt). Den er tydelig målbar, og kan også observeres på satellitt-foto.

Prinsippskisse (mål og forhold ikke eksakt) over de viktigste konstruksjonene sett fra sør. Murverk skravert. Golv tegnet inn på tverrgående bjelker og på sperrenbindenes undergurt. Mot yttervegger ligger golv an på teljet svill som hviler på trinn i murverket. Vinne for heising er skissert inn på loft

Murstein i tegl er i utstrakt grad benyttet for å mure blant annet åpninger rundt vinduer og portåpninger. Disse har slak rundbueform. Golv i nedre etasje består altså av teglstein satt på høykant. Grunnet store skader ble dette golvet rehabilitert etter at Mjøssamlingene AS overtok bygningen i 1988.

Murverket kan til en viss grad studeres og tolkes ved Thorstadbuas sørlige langvegg

Forankring av murverket

De innvendige trekonstruksjonene er i denne bygningen gitt en tilleggsfunksjon som forankrende strukturer for murverk. Dette gjelder både på langs og på tvers av bygningen. Annenhver stakk i tverrgående bjelkelag mellom første og andre etasje, er benyttet som forankring ved at et jernbeslag er festet til bjelken innvendig, går gjennom murverket, øyes på utsiden, og låses med ei loddrett nål utenpå murverket.

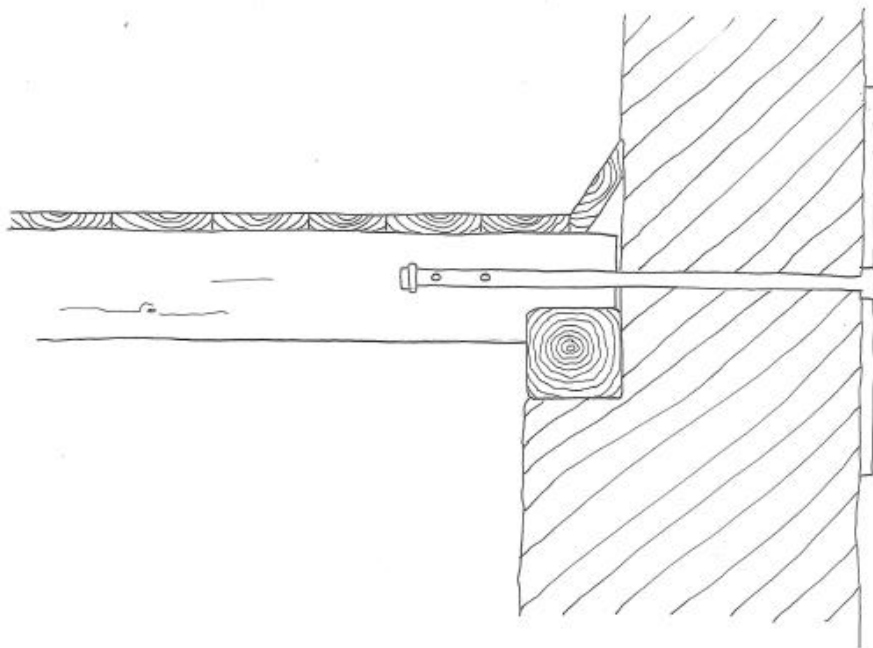
Likeledes er en liknende, mindre leselig forankring benyttet langs raft ved at undergurter i fotingsrøst er utstyrt med et låsende jernbeslag inn i murverkets krone på langveggene.

I gavlveggene er en tilsvarende forankring knyttet til både sviller, langsgående bærende lunne og til sperrebind.

Grunnet råterelaterte svekkelser ved flere av stakkene med forankringsfunksjon, er det i seinere tid tilført tre gjennomgående wirer rett over golvnivå i andre etasje for å sikre sammenbindingen og kompensere for disse svekkelsene.

I hjørnet av bygningen synliggjøres hvordan forankringen går både i bygningens lengde- og bredderetning

Prinsippskisse som viser forankring av murverket via bærebjelker i etasjeskille (mål og forhold ikke eksakt). Murverk skravert

Trekonstruksjoner

Etasjeskillet mellom lagerrom i første etasje og lagerrom i andre etasje, består altså av tverrgående bjelker av rundstokk. Bjelkene ligger an på en øksekanthyll lagt på ei hylle i murverket, og på ei lunne understøttet av tre bærestolper inne i det åpne lagerrommet. Om lag annenhver av de

tverrgående bjelkene er skjøtt med omlegg på det midtre anlegget, resten går hele fra langvegg til langvegg. De hele bjelkene er som beskrevet benyttet som forankring. Den langsgående bæringen er ikke helt midtstilt i rommet. Endene på lunnen er murt inn i murverket. Rundstokken i bærekonstruksjonene er grovhøvlet, og er delvis gitt en overflatebehandling med det som antas å være steinkulltjære. Overflatebehandlingen ser ikke ut til å ha vært gjennomført mens stokkene har ligget i nåværende konstruksjon, noe som kan gi grunnlag for å tro at materialene er gjenbrukt, eller at de er steinkulltjære-behandlet før de ble lagt inn som konstruksjonselementer i Thorstadbua.

Golvet i andre etasje består av flak-skjøtte, oppgansskårne, to toms bord som er pløyd med not/not fjør/fjør, bordene er høvlet svært grovt på undersiden, og mye øksebarket vannkant står igjen. Antakelig er det Anders Thorstads navn vi finner på undersiden av et av golvbordene.

Trolig er det Anders Thorsdad`s navn som kan leses på undersiden av andre etasjes golvbord

Nedre trapp er en enkel vangetrapp i tre, plassert oppå et murt repos med en vinklet murt trapp med fire opptrinn. Trinn i tretrapp er innfelt i vange, og et enkelt, rekkverk er montert mellom meglere høvlet med enkel kannelering. En lignede vangetrapp uten repos fører opp til loftsetasjen.

Trapp til loft

Vinna

I den øvre etasjen finner vi den store vinna for heising. Utfra måten vinna er integrert i bygningen, er det sannsynlig at den har vært der siden bygningen var ny. To hjul bygd med eiker, og med diameter rett i underkant av to meter, er utstyrt med kløftede jerngafler ytterst, for plassering av tau (eller mulig kjetting). Fra hjulet føres tauet nedover i etasjene via hull i gulvene. Golvgjennomføringene er forsterket med en uthulet trekloss, antatt utført i lauvirke. Via dette tauet kunne vinna betjenes fra alle etasjer. Rundt navstokken mellom drivhjulene på vinna, er et rep som via ulike valser, hjul og utstikkende bommer ble ført dit gods skulle heises, det være fra båtdekket på Mjøsa, eller mellom de ulike etasjene via ulike luker i gulvet.

Vinna på loftet er intakt, men tau til å betjene den fra etasjene under mangler

Gjennomføring i etasjeskille for tau som betjente vinna

Litt mer om loftsetasjen

Av andre bygningsdetaljer på loft kan nevnes at de lave kneveggene er kledd med falsset liggende panel. Om lag to meter oppover fra kneveggen er skråtaket mellom sperrene også kledd, her med pløyd kledning av ulike bredder. I dette området av bygningen er i tillegg kledningen tett godt i alle sprekker og skjøter med hamp og noe som kan se ut som tjære. Det antas at dette er tiltak for å muliggjøre lagring av korn på loftet, og at svinn i sprekker er blitt forebygget.

Noen av elementene i loftsinnredningen og i konstruksjonene

Utenfor kneveggen mot raft finnes et lite blindloft hvor gulvflatene er dekket med glasskår fra knuste flasker. Dette antas å være et tiltak for forebygging mot smågnagere. De loddrette bærestolpene (takstolen) i loftsetasjen viser tegn til å være tilført på et noe seinere tidspunkt i bygningens historie. Det samme gjelder skråstilte sperrespend. Materialene ved disse konstruksjonsdelen er sagd og ikke teljet. Kanskje viste en forsterkning av konstruksjonen seg nokså tidlig nødvendig her. Råmaterialene i disse antatt tilførte materialene, bærer delvis preg av å ha en bakgrunnshistorie fra lensene.

Den borede øyingen bærer slitemerker etter kjetting. Slitasjen i enden av stokken er markant. En forhistorie fra lensen er sannsynlig ved denne reima/svilla ved takstolen, før den ble skåret til på oppgangssag.

Tilvirkning og materialbruk

Bearbeiding av trevirke benyttet under byggingen av Thorstadbua, er kjennetegnet av håndverksutførelsen og verktøybruken fra sin tid. Rundstokk er manuelt grovhøvlet. Konstruksjonsvirket i sviller og sperrebind er økseteljet. Gulv og veggkledning er håndhøvlet, og golv og takbord er oppgangsskårne.

I tillegg kan det være interessant å merke seg de nokså mange tilfeller av håndverks- eller materialvalg som kan assosieres til den maritime tradisjonen som Thorstadbua må sies å ha en forbindelse til. Steinkulltjærebehandlingen som er benyttet ved konstruksjonsmaterialene ble også mye anvendt på båter og klinkingen av dørene gir assosiasjoner til en teknikk som på 1850-tallet var vanlig i innen båtbygging. Nate-teknikken ved loftskledningne for å oppnå tetting, kan også hevdes å være hentet fra båtbyggerhåndverket. Konstruksjonsvirke kan bære spor etter å ha vært benyttet i lensing. Videre ser også jerndører ut til å ha blitt påført enten blymønje og/eller steinkulltjære som overflatebehandling.

Den manuelle klinketeknikken ved dørene er som tatt rett ut av skroget på mange av datidens båter

Tetting (nating) med hamp eller lignende, kombinert med det som antas å være tjære er benyttet til tetting mellom sperre og himling i loftsetasjen

Nyere kjørebru

Utvendig finner vi en støpt kjørebru mot østre gavl som gir tilgang til andre etasjes lagerrom. Denne konstruksjonen er det sannsynlig at kan ha vært tilført bygningen i begynnelsen av perioden den fungerte som lagerbygningen for Thor Bergseng AS, antakeligvis en gang på 1930-tallet. Av andre kjente endringer går det fram av eldre fotografier at midtre åpning i første etasje i gavlvegg har vært større tidligere. Antakelig var den lik åpningen i andre etasje.

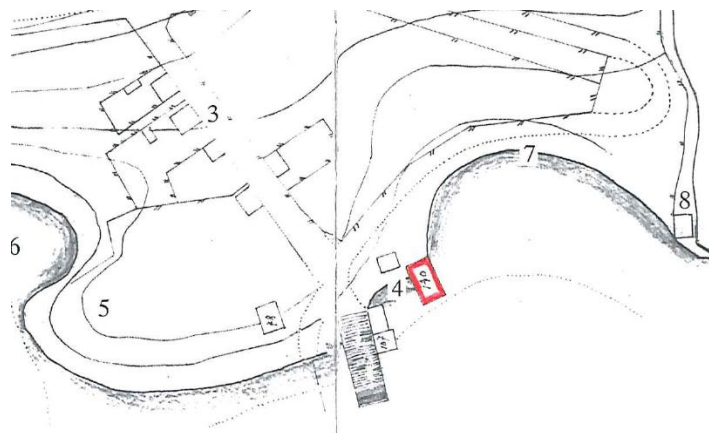
Den støpte kjørebrua og tilhørende portåpning i andre etasje i bygningen er tilført i forrige århundre

Ekspedisjonshuset

Ekspedisjonshuset sett fra sørøstlig vinkel

Bygningen ligger noen få meter sørøst for Thorstadbua. Utfra gamle kart kan vi tolke at ekspedisjonshuset i stor grad ligger på fylte masser. En vik gikk inn her tidligere, på en slik måte at vannspeilet ser ut til å ha gått inntil store deler av den sørlige langveggen på Thorstadbua.

Utsnitt av kart fra 1862 gjengitt i Oddmar Moens artikkel "Knutepunktet Kopperberget». Rød markering viser Thorstadbua. Strandlinje er betydelig endret fram i dag

Ekspedisjonshuset er konstruert hovedsakelig i fem og sekstomms bindingsverk. Den østligste tredjedelen av bygningen er innredet til et vedfyrt panelkledt rom med inngang fra østgavl. Tidligere var dette venterom og ekspedisjonsrom for båttrafikken. Til sist hadde altså rommet funksjon som mjølkeutsalg. Noen gjenstander fra denne tida finnes fortsatt. Den vestligste delen antas å ha hatt hovedfunksjon som lagerrom, og har tilgang fra sør gjennom to porter som via ei skrå rampe leder inn i rommet.

I forlengelsen av ekspedisjonshuset (mot vest) har det vært et åpent overbygg. Dette fungerte som vinteropplag for motorfergen «Fram». Overbygget vises på eldre fotografier. Et av de originale fundamentene for bærestolene i dette overbygget finnes bevart i grunnen. Spor ved reim/toppsvill i vestre gavl ved ekspedisjonshuset vitner om sannsynlighet for at dette overbygget var bygget i ett med ekspedisjonshuset opprinnelig. På et tidspunkt viser gamle fotografier at overbygget har blitt tilført en skjørtet kledning.

Overbygg vist på et utsnitt av fotografi fra 1937. (Foto Mjøsmuseet)

Ekspedisjonshuset er enkelt fundamentert og bindingsverket er kledt utvendig med stående faspanel. Tak er en sperreverkskonstruksjon, antatt bygget som fotingsrøst med åsinger som bærer et (mulig tilført) bordtak som undertak, og videre et skifertak med rutelagt firkantskifer. Omfattende restaureringsarbeider er utført av Mjøssamlingene AS ved taket på ekspedisjonshuset.

Det innredede rommet

Ekspedisjonsrommets vegger er kledt med faspanel i ulike bredder. Overflatebehandlingen er tofarget. Annen farge innvendig i mulig tilført skap, kan tyde på at dagens overflatebehandling ikke nødvendigvis er opprinnelig. Himlingskledning er også faset, mens bordgolv ser ut til å ha vært dekket av linoleum. Ved- eller koksfyrt ovn for oppvarming er bevart. Teglsteinsmurt pipe er pusset bak ovnen.

Deler av interiør er bevart og noen gjenstander som kan skrives tilbake til tiden som mjølkeutsalg finnes fortsatt

Ytterligere glimt fra ekspedisjonsrom. Et plassbygd skap fyller hele nordre vegg i dette rommet. Råteutbedringer pågår

Porter inn til lagerrom fører inn til ei stigende rampe før overgang til golv

Mange antatt opprinnelige elementer i eksteriør

Steinbrygga

Steinbrygga eller «kommunebrygga» fra 1903 og ligger bare noen få meter sør for Thorstadbua. Dens løp går langs sørveggen på ekspedisjonshuset. Brygga er drøyt 8 meter bred og er konstruert som er en skråbrygge eller vannstandsbygge. Ved å betrakte et gammelt fotografi av brygga med dampbåten «Lillehammer» i forgrunnen, framgår det hvordan denne brygga ville kunne fungere uavhengig av vannstand. Båten la til der bryggas høyde passet.

Dette fotografiet kan illustrere hvordan steinbrygga uavhengig av vannstand gav riktig høyde for lasting og lossing. «Lillehammer» ligger til kai. I dag er hele den delen av steinbrygga vi ser på dette fotografiet skjult under fyllmasser (Foto Maihaugens samlinger)

Brygga består av to parallelle steinmurte vanger med en svak helling innover. Den søndre vangen er godt synlig. Den nordre vangen er for en stor del under vannlinjen ved normalvannstand. Her vises den derfor på et eldre fotografi med lav vannstand. Steinbryggas sluttunkt/ytterpunkt mot vest er på samme sted som den fastmonterte trebrygga nå slutter. Det er spor i murverket som tyder på at steinbrygga kan ha blitt noe ombygd/påbygd i forbindelse med at trebrygga ble etablert.

Her kan vi skimte den nordlige vangen i steinbrygga. Ved Thorstadbua kan vi legge merke til taksteinen på taket, og vi aner konturene av hvordan vannspeilet ved normalvannstand tidligere støtte i mot nordveggen hvor det nå er lagt fyllmasser. (Foto Maihaugen)

En nyere trebrygge er altså blitt bygget oppå steinbrygga. Byggeår er anslått å være 1985 (informasjon fra Frank Hagen). Denne trebrygga følger den søndre vangen på steinbrygga utover før den vinkles mot nord og avsluttes i flukt med den nordre steinbrygge-vangen. Flytebrygga utenfor, ligger som en forlengelse sentrert langs aksen av den nordre vangen i steinbrygga. Under bygging av trebrygga er det foretatt noen endringer/tilføringer ved steinbrygga slik at den den jevne skrånende linjeføringen ikke lenger er så leselig i dette området.

Her vises trebrygga ved lav vannstand, flytebrygge skimtes i bakgrunnen

Vangene i brygga er murt i tydelig forband og altså med en svak inklinasjon. Byggematerialet er stor tilhugget stein. Noen av steinene har en masse på opp mot en kubikkmeter. Ved øvre steinrekke observeres sammenfester med bindhakilignende komponenter som er boret ned, og forbinder steinene. Stein på murkrona er skrått tilhugget slik at den hellende øvre linja på steinbrygga blir tydelig artikulert. I øvre steinrekke finnes videre pullerter i form av ringer og kroker. Eldre fotografier viser at det tidvis har vært festet det som antas å være tømmerstokker, som et fenderverk langs sørsiden av brygga. Dette for å skåne brygge og båt ved anløp. Et fotografi fra før 1930 med «Lillehammer» i forgrunnen viser også at den søndre murvengen strekker seg betydelig lenger østover enn i dag. Om denne østlige delen er delvis demontert eller om den i sin helhet ligger nede i bakken innenfor de fylte massene, kan ikke stadfestes med sikkerhet, men kjentmenn i området mener den ligger bevart under fyllmassene (informasjon fra Frank Hagen).

Steinbrygga har vært utstyrt med et fenderverk på sørsiden, foto fra perioden 1924-1930. (Foto Maihaugens samlinger)

Satellitt-foto viser hvordan den nyere tre-brygga føres ut langs søndre vange på steinbrygga og vinkles mot nordre

Steinbrygga slik den framstår i dag. Tross noen skader, har den en tydelig linjeføring.

Her et fotografi ved noe lavere vannstand enn det forrige

Utsnitt av eldre fotografi som viser ytre del av steinbrygga i sin opprinnelige form, ved nokså lav vannstand (Foto Maihaugens samlinger)

Skibladnerbrygga

Et lengre steinfyllt parti bærer den asfalterte traseen som fører ut til selve Skibladnerbrygga. Kart og fotografier viser at dette partiet ble anlagt mens den ytre tverrstilte delen av trebrygga fra 1920-tallet fortsatt stod, en gang i siste halvdel av 1960-tallet.

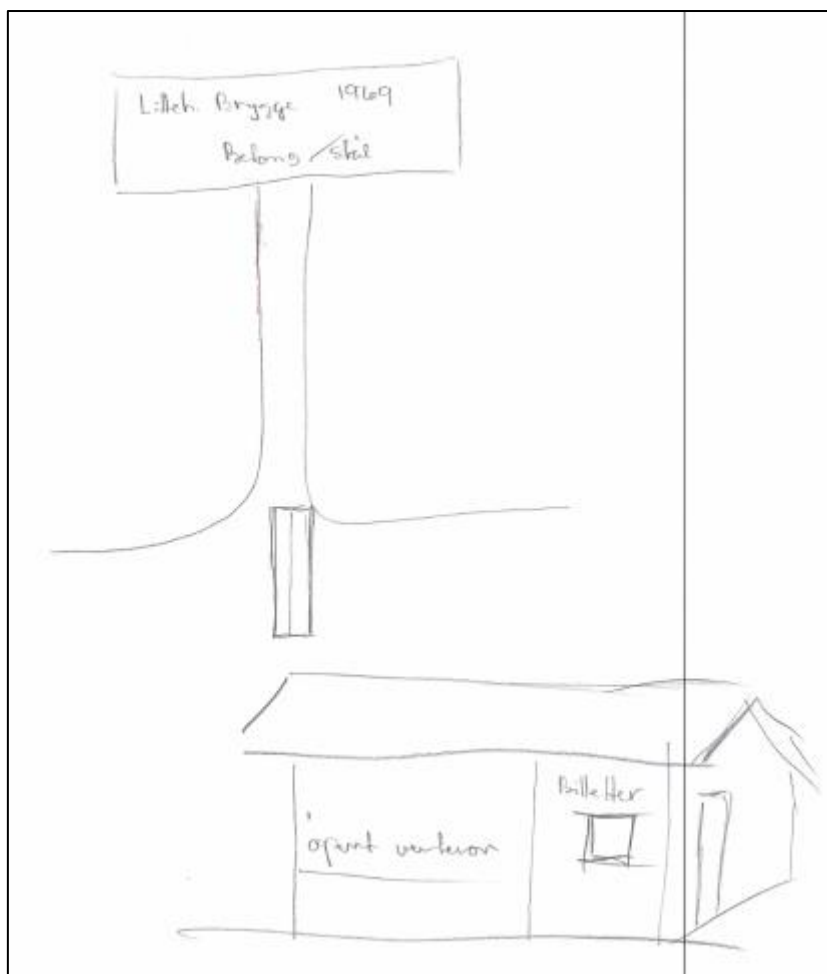
Skibladnerbrygga sett fra Mjøs-isen

Konstruksjonen kan leses ved lav vannstand. Vi skimter at søyleformede elementer bærer det hele

Dagens Skibladnerbrygge består av en plass-bygd betongkonstruksjon, trolig bygd av Lillehammer kommune i 1969. Spor i konstruksjonen viser at brygga er støpt i tradisjonell bordforskaling. Hele konstruksjonen står på et fåtalls søyler som lokale kilder kan fortelle at ble slått ned i grunnen med anleggsmaskiner før forskalingsarbeidet begynte (informasjon fra Frank Hagen). En trapp fører ned mot vannspeilet i sørenden. Mot vest der Skibladner skulle legge til, er betongkonstruksjonene påmontert en plankevegg i tre fra bryggekannten og ned i (mot) vannet. Denne består av grov stående plank montert på langsgående labanker, som igjen er festet i jerndragere, som så er tilsluttet de støpte konstruksjonene.

Venteskur er noe yngre enn den støpte brygga, da det stod et annet skur inne ved land-enden av brygga, antakeligvis en kort periode tidligere (se skisse) På fotografier datert 1976 kan imidlertid dagens skur ute på brygga observeres. Det er et standardisert prefabrikkert leskur. Skuret er utformet i naturbetong med knekte sidevegger (som gir et sekskantet grunnplan) og har et skjevvrøstet tak. Skuret antas å være støpt i fem elementer. Det er ukjent hvem som stod for utformingen, men identiske venteskur kan vi finne igjen anlagt for buss-, trikk- og fergetrafikk rundt i landet.

Skisse tegnet av Frank Hagen av et tidligere venteskur knyttet til Skibladnerbrygga

Skibladnerbrygga er utstyrt med rekkverk mot øst og nord i malte metallkonstruksjoner.

Langs nordsiden av steinfylling som fører ut mot den støpte brygga står fire bjørketrær på rekke. Ved steinfyllingens utspring ved land finnes to vimpelstenger. Disse er noe lavere enn den som står ute på selve brygga. Fotografier fra 1970-tallet viser at det tidligere har stått ytterligere to vimpelstenger ved enden av steinfyllingen i overgangen til den støpte brygga.

Langsgående kantsteiner av noe varierende utforming markerer sideavslutningen på det asfalterte dekket som fører ut mot den støpte brygga. Utfra det steinfylte partiets tilstand i dag sammenlignet med fotografier fra 1980-tallet, ser det ut til at steinfyllinga har vært rehabilitert og blitt tilført nytt steinmateriale, en gang i løpet av de siste tiåra.

Et utvasket steinfundament, og en rufsete asfaltkant vises på dette fotografiet fra 1986 (foto Maihaugens samlinger)

Kjente terrengendringer, fylte masser, overbygd sittebenk, og en kunstinstallasjon

Ved Thorstadbuas nordvegg har, som tidligere beskrevet, bygninger kommet og gått. Terrenget er dermed også forandret mye fra det på tidlige kart og fotografier vises at vannspeilet strakk seg delvis innover langs nordveggen, til slik det er i dag, med oppfylte masser langs hele veggen. De siste oppfyllingene er gjort i såpass ny tid, at vortepapp i plast er benyttet inn mot mur. Omfanget på denne oppfyllingen er vanskelig å angi, men ved sammenligning med eldre fotografier antas den å være betydelig.

Oppfylt terrenget mot nord følger nå omtrent langs bygningens overgang mellom grunnmur og murvegg

Vi har tidligere vært inne på hvordan et stort antall meter av steinbryggas østlige deler er nedfylt. Ved avslutning på denne nedfyllingen er det mer eller mindre dumpet et lass med stor brutt stein rett inntil bryggevangen mot sør. Historikken rundt denne dumpingen kan spores, og vurderinger rundt en eventuell reversering her, kan antakelig gjøres om ønskelig.

En enhet av Marianne Strangers kunstinstallasjon «Tømmerblyantene» har vært lokalisert ved Thorstadbuas siden 2018. Installasjonen er antydnet å i utgangspunktet skulle stå i to år. (Kulturnett innlandet)

En overbygd sittebenk av nyere dato ligger rett sør for der Skibladnerbryggas steinfylling begynner.

Her vises steinlass i forgrunnen og kunstinstallasjon i bakgrunnen

Overbygd sittebenk. Skibladnerbrygga i bakgrunnen

En viktig informant under dette arbeidet har vært Frank Hagen, som både har vokst opp og bor i nærområdet. Hagen er dessuten aktivt medlem i Mjøssamlingene AS.

Kapp, 26/2-2021

Ole Tian Jarlvang